

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МЕЛЬНИК Аня Сергіївна

УДК 657.1:657.6:630

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«ОБЛІК І АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ОСНОВИ
УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ
ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело
Аня МЕЛЬНИК

Науковий керівник
Цегельник Ніна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
д.е.н. Віленчук Олександр Миколайович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за результатами попереднього захисту: допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 7 від 17 грудня 2025 року

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту _____ Наталія МАЛЮГА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) МЕЛЬНИК Аня Сергіївна захистив(ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

Наталія САВЧЕНКО

АНОТАЦІЯ

МЕЛЬНИК А. С. Облік і аудит основних засобів як основи управління необоротними активами лісогосподарських підприємств. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти обліку й аудиту основних засобів як складової системи управління необоротними активами лісогосподарських підприємств. На прикладі ДП «Словечанський лісгосп АПК» проаналізовано організацію бухгалтерського обліку, стан і рух основних засобів, систему амортизації. Обґрунтовано напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління шляхом розробки удосконаленої системи субрахунків для обліку основних засобів, нематеріальних активів і капітальних вкладень з урахуванням галузевих особливостей.

Ключові слова: основні засоби, необоротні активи, облік та аудит, амортизація, лісогосподарські підприємства.

ABSTRACT

MELNYK A. S. Accounting and auditing of fixed assets as the basis for managing non-current assets of forestry enterprises. – Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 071 “Accounting and taxation.” – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The qualification work examines the theoretical and practical aspects of accounting and auditing of fixed assets as a component of the system of managing non-current assets of forestry enterprises. Using the example of the State Enterprise “Slovechansky Forestry AIC,” the organization of accounting, the state and movement of fixed assets, and the depreciation system are analyzed. The directions for improving accounting and analytical support for management are substantiated by developing an improved system of subaccounts for accounting for fixed assets, intangible assets, and capital investments, taking into account industry specifics.

Keywords: fixed assets, non-current assets, accounting and auditing, depreciation, forestry enterprises.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1. Економічний зміст основних засобів підприємства як об'єкту бухгалтерського обліку та аудиту	9
1.2. Законодавчо-нормативне забезпечення та проблемні питання обліку та аудиту основних засобів у сучасній економічній літературі.....	13
1.3. Особливості господарської діяльності та оцінка економічного стану лісогосподарських підприємств	18
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ	29
2.1. Формування обліково-інформаційної системи для управління основними засобами	29
2.2. Бухгалтерський та управлінський облік основних засобів.....	33
2.3. Удосконалення організації облікового процесу основних засобів.....	39
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	45
3.1. Організація аудиту основних засобів.....	45
3.2. Методика проведення аудиту основних засобів.....	48
3.3. Шляхи удосконалення аудиту основних засобів.....	50
Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформації національної економіки, посилення вимог до ефективного використання природних ресурсів та впровадження принципів сталого розвитку особливої актуальності набувають питання обліку й аудиту основних засобів лісогосподарських підприємств. Основні засоби формують матеріально-технічну базу лісового господарства та забезпечують здійснення ключових виробничих процесів, пов'язаних із лісовідновленням, заготівлею деревини, охороною лісів і переробкою лісопродукції. Від рівня їх забезпеченості, технічного стану, ефективності використання та своєчасного оновлення залежить економічна результативність діяльності підприємств, екологічна безпека та раціональне використання лісових ресурсів.

Лісогосподарські підприємства функціонують у специфічних умовах, що характеризуються сезонністю робіт, значною територіальною розосередженістю активів, високим рівнем фізичного та морального зносу техніки, а також підвищеними вимогами до збереження природного капіталу. У таких умовах облік і аудит основних засобів набувають не лише контрольної, а й управлінської функції, забезпечуючи формування достовірної інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо модернізації, інвестування та оптимізації використання необоротних активів.

Значний внесок у дослідження теоретичних і методичних аспектів обліку та аудиту основних засобів зробили вітчизняні й зарубіжні науковці. Так, фундаментальні положення бухгалтерського фінансового обліку основних засобів розкрито у працях Ф. Ф. Бутинця [5], М. Т. Білика [1], Ю. С. Цал-Цалка [41]. Питання економічної сутності, класифікації та оцінки основних засобів як об'єкта бухгалтерського обліку досліджували О. П. Колісник і М. С. Поліщук [16], К. О. Кухта та Т. А. Орошан [18], Л. М. Васільєва і Т. О. Бугай [7], М. В. Шарко, С. В. Прохорчук та Н. О. Адвокатова [44].

Методичні аспекти організації та вдосконалення обліку основних засобів висвітлено у працях Р. В. Бойка, Р. М. Воронка та К. І. Редченка [2], Ю. Організації обліку в умовах цифровізації присвячені дослідження Ю. Перетятка [29], Ю. В. Подмешальської та О. В. Троян [33]. Питання аудиту та внутрішнього контролю операцій з основними засобами розглядали Н. М. Бондаренко і А. В. Дорофієнко [3], А. П. Макаренко і М. В. Шама [19], А. А. Гнатюк [10], Н. Й. Радіонова та М. В. Войтенко [37], С. Є. Пиріжок [31], В. Степаненко [38].

Водночас аналіз наукових джерел свідчить про обмежене висвітлення галузевих особливостей обліку та аудиту основних засобів лісогосподарських підприємств, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі [22; 23; 24; 42].

Разом із тим, попри значний науковий доробок, проблеми обліку й аудиту основних засобів саме лісогосподарських підприємств залишаються недостатньо дослідженими. У зв'язку з цим виникає потреба у комплексному науковому дослідженні обліку й аудиту основних засобів як інструментів управління необоротними активами лісогосподарських підприємств.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, методичних та організаційних аспектів обліку й аудиту основних засобів як основи управління необоротними активами лісогосподарських підприємств та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- розкрити економічний зміст і роль основних засобів у діяльності лісогосподарських підприємств;
- дослідити законодавчо-нормативне забезпечення обліку та аудиту основних засобів і проблемні аспекти їх застосування;
- охарактеризувати особливості господарської діяльності та оцінити економічний стан лісогосподарських підприємств;
- проаналізувати сучасний стан обліку основних засобів в інформаційному забезпеченні управління необоротними активами;

- дослідити організацію та методику аудиту основних засобів;
- обґрунтувати напрями удосконалення обліку й аудиту основних засобів з урахуванням галузевої специфіки та сучасних інформаційних технологій.

Об'єкт та предмет дослідження. *Об'єктом дослідження є діяльність ДП «Словечанський лісгосп АПК» у частині формування, використання та відтворення основних засобів. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку та аудиту основних засобів як інструментів управління необоротними активами лісгосподарських підприємств.*

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз і синтез – для розкриття економічної сутності основних засобів та узагальнення наукових підходів; індукцію і дедукцію – для формування теоретичних висновків; порівняльний аналіз – для оцінки динаміки й структури основних засобів; економіко-статистичні методи – для аналізу показників їх руху та ефективності використання; факторний аналіз – для визначення впливу стану основних засобів на результати діяльності установи; графічний метод – для наочного відображення результатів аналізу; методи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю – для обґрунтування практичних рекомендацій.

Перелік публікацій автора за темою дослідження:

1. Мельник А. С. Методика аудиту основних засобів лісгосподарських підприємств. *Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем* [Електронне видання]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 7 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун т. Харків, 2025. С. 195-197.

2. Мельник А. Основні засоби як об'єкт внутрішнього та державного аудиту. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 листопада 2025 р.).* 2025. С. 129-130.

3. Мельник А. С. Принципи організації обліку основних засобів та їх роль у управлінні необоротними активами. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 269-271. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

Наукова новизна дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні удосконаленої системи субрахунків бухгалтерського обліку для ДП «Словечанський лісгосп АПК», адаптованої до специфіки лісгосподарської діяльності, що забезпечує поглиблення аналітичного обліку основних засобів, нематеріальних активів і капітальних вкладень та підвищує інформаційну підтримку управлінських рішень.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності лісгосподарських підприємств для підвищення ефективності використання основних засобів, посилення внутрішнього контролю та покращення якості управлінських рішень.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом обговорення основних положень та висновків роботи під час підготовки й виконання кваліфікаційної роботи, а також у процесі навчальної та науково-дослідної діяльності. Окремі результати дослідження, зокрема запропонована система удосконалених субрахунків для обліку основних засобів, нематеріальних активів і капітальних вкладень, можуть бути використані в практичній діяльності ДП «Словечанський лісгосп АПК».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 63 сторінки, у тому числі 15 таблиць, 5 рисунків та 48 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст основних засобів підприємства як об'єкту бухгалтерського обліку та аудиту

Основні засоби підприємства є однією з ключових складових матеріальних активів і виконують фундаментальну роль у забезпеченні стабільної та ефективної діяльності організації. Вони належать до категорії довгострокових активів, які беруть участь у виробничому процесі або наданні послуг протягом тривалого часу, зазвичай більше одного року, і здатні приносити економічну вигоду протягом багатьох операційних циклів. Економічна сутність основних засобів полягає у їх здатності створювати вартість через безпосередню або опосередковану участь у виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг, що забезпечує зростання прибутку та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Важливо підкреслити, що основні засоби відрізняються від оборотних активів не лише тривалістю використання, а й функціональною роллю. Якщо оборотні активи швидко трансформуються у готову продукцію або грошові кошти, основні засоби виконують функцію довгострокових ресурсів, які забезпечують стабільність виробничих процесів, технологічну базу та можливість розвитку підприємства. До основних засобів належать будівлі та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, комп'ютерна та інша техніка, які постійно використовуються у господарській діяльності та не призначені для негайного продажу.

З економічної точки зору, основні засоби є не просто фізичними об'єктами, а носіями потенційної економічної вигоди. Вони виступають ключовим фактором, що впливає на рівень продуктивності праці, обсяг виробництва та якість продукції чи послуг. Наприклад, сучасне обладнання дозволяє скоротити час виробничого циклу, підвищити точність виконання технологічних операцій і знизити витрати на обслуговування виробництва. Аналогічно, оновлення транспортних засобів або

логістичної техніки сприяє зменшенню простоїв і втрат при транспортуванні продукції, підвищуючи ефективність ланцюга постачання [2].

З точки зору бухгалтерського обліку, основні засоби є об'єктом систематичного документального обліку та контролю. Облік основних засобів передбачає фіксацію їх первісної вартості, введення в експлуатацію, нарахування амортизації та облік змін вартості протягом усього періоду використання. Первісна вартість основного засобу відображає витрати на придбання або створення активу, включаючи його монтаж, транспортування та введення в експлуатацію. Амортизація ж слугує механізмом поступового перенесення вартості активу на продукцію або послуги, забезпечуючи коректне відображення витрат у фінансових результатах діяльності підприємства. Завдяки систематичному обліку, керівництво підприємства отримує можливість аналізувати залишкову вартість основних засобів, оцінювати ефективність їх використання та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо модернізації або заміни застарілих об'єктів [2].

Аудиторський аспект основних засобів має не менше значення. Аудит передбачає перевірку наявності активів, достовірності їх оцінки, правильності документального оформлення придбання та введення в експлуатацію, а також відповідності фактичного використання плановим показникам. Основна мета аудиту – підтвердити об'єктивність відображення основних засобів у фінансовій звітності та виявити потенційні ризики, пов'язані з їх нестачею, зносом або неефективним використанням. Аудит також дозволяє оцінити, наскільки підприємство оптимально використовує свої ресурси і чи не існує резервів для підвищення продуктивності та зниження витрат.

Економічний ефект від використання основних засобів залежить не лише від їх фізичного стану, а й від ефективності управління. Раціональне планування їх придбання, модернізації та списання дозволяє уникати простоїв, знижувати витрати на обслуговування та забезпечувати безперервність виробничого процесу. Крім того, управлінська аналітика основних засобів сприяє прийняттю стратегічних рішень щодо розвитку підприємства, визначенню напрямів

інвестицій у оновлення обладнання та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

На рис. 1.1 узагальнено економічний зміст основних засобів підприємства та їх відображення в обліку й аудиті.

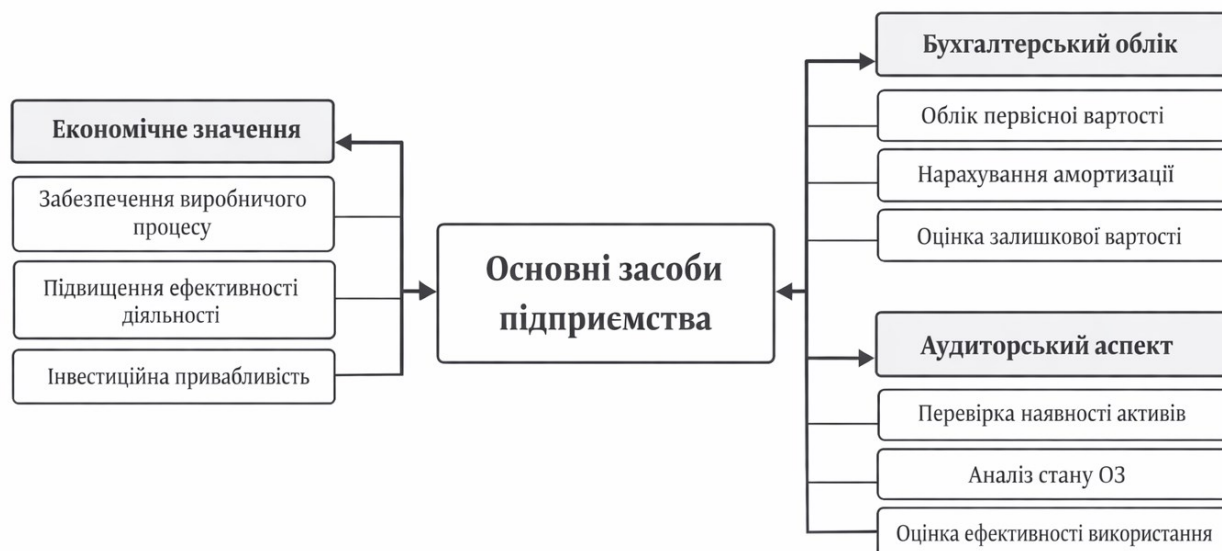

Рис. 1.1. Економічний зміст основних засобів підприємства та їх відображення в обліку й аудиті

Джерело: сформовано автором на основі [8; 9]

Важливим аспектом є також взаємозв'язок основних засобів із іншими складовими підприємства. Вони взаємодіють з трудовими ресурсами, матеріальними запасами, технологічними процесами та системами управління, створюючи комплексний механізм виробничої діяльності. Наприклад, оновлення обладнання може підвищити кваліфікаційні вимоги до персоналу, змінити структуру виробничих процесів та вплинути на планування матеріальних запасів. Таким чином, ефективне управління основними засобами вимагає комплексного підходу, що враховує технологічні, економічні та організаційні аспекти.

Аналітичне значення обліку основних засобів не обмежується контролем за наявністю та вартістю активів. Через аналіз залишкової вартості, амортизації, строків корисного використання та структури основних засобів можна оцінити

ефективність інвестицій у виробничі потужності, прогнозувати потреби в оновленні обладнання та оптимізувати витрати на утримання активів. Це дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, підвищувати продуктивність праці та забезпечувати сталий розвиток .

Крім того, основні засоби виступають важливим фактором стратегічного розвитку підприємства. Високий рівень технічної оснащеності, наявність сучасних виробничих потужностей та оптимальна структура активів створюють конкурентні переваги, підвищують привабливість підприємства для інвесторів і забезпечують можливості для розширення діяльності. Планування та управління основними засобами стають одним із ключових елементів формування стратегії підприємства та забезпечення його довгострокової фінансової стабільності [11].

Сучасні підприємства також активно використовують цифрові та інформаційні технології для контролю та аналізу основних засобів. Це дозволяє не лише вести облік на високому рівні точності, але й здійснювати прогнозування потреб у оновленні обладнання, аналізувати ефективність його використання та планувати капітальні витрати. Інформаційні системи допомагають інтегрувати дані про фізичний стан активів, їхню продуктивність та витрати на обслуговування, що забезпечує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами.

Таким чином, основні засоби є не лише об'єктом бухгалтерського обліку та аудиту, а й фундаментальним економічним ресурсом підприємства, який визначає його виробничі можливості, фінансову стабільність та потенціал розвитку. Їх облік і контроль забезпечують достовірність фінансової інформації, сприяють ефективному використанню ресурсів та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що, у підсумку, визначає конкурентоспроможність та стійкість підприємства на ринку.

1.2. Законодавчо-нормативне забезпечення та проблемні питання обліку та аудиту основних засобів у сучасній економічній літературі

Основні засоби є невід’ємною та ключовою складовою діяльності будь-якого підприємства, оскільки саме вони забезпечують виробничий потенціал організації, сприяють ефективному виконанню господарських операцій та створенню економічної вигоди. У зв’язку з цим основні засоби потребують систематичного аналізу, обліку та аудиту, що дозволяє не лише оцінити їхній стан та ефективність використання, а й оптимізувати управлінські рішення щодо їх модернізації та заміни.

Кожне підприємство має унікальний склад основних засобів, що дає можливість трактувати це поняття по-різному, уточнюючи або модифікуючи загальне визначення. Різноманітність підходів у науковій літературі зумовлена як різними економічними реаліями, так і різним рівнем деталізації окремих характеристик основних засобів.

У сучасних дослідженнях наведено кілька ключових підходів до визначення поняття «основні засоби». Зокрема, К.О. Кухта та Т.А. Орошан визначають основні засоби як «уречевлену частину виробничих ресурсів підприємства, що функціонує у виробничому процесі тривалий час, не змінюючи своєї натуральної форми і розмірів, а свою вартість переносить на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань» [18]. Автори підкреслюють амортизаційну функцію основних засобів, однак не конкретизують тривалість їх експлуатації.

Н.М. Бондаренко та А.В. Дорофієнко зазначають, що «основні засоби — це засоби праці, що належать підприємству та використовуються ним для отримання економічної вигоди (прибутку), строк корисного використання яких перевищує один рік або операційний цикл, якщо він довший» [3]. Це визначення підкреслює цільове призначення активів, їх використання з метою отримання прибутку, а також уточнює мінімальний термін експлуатації.

М.А. Шум, Л.В. Чуприна та А.О. Хільська пропонують більш комплексний підхід: «основні засоби — це матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом усього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший), використовуються як у господарській діяльності, так і під час виконання адміністративних або соціально-культурних функцій підприємства, і частинами переносять свою вартість на результат діяльності — виготовлений продукт, надані послуги або товар» [46]. Визначення акцентує не лише на матеріальному характері активів, а й на їх багатофункціональному використанні.

О.В. Гамова, І.А. Козачок та А.В. Майна зазначають, що «основні засоби — це результат людської діяльності, виражений у матеріальні цінності, який використовується підприємством понад один рік і поступово переносить свою вартість на виготовлену продукцію (надані послуги), зберігаючи свою натуральну форму» [9]. У цьому визначенні підкреслено тривалість використання та амортизаційний характер перенесення вартості, проте не розкрито функціональний потенціал активів у контексті адміністративної та соціальної діяльності підприємства.

М.В. Шарко та С.В. Прохорчук вказують, що «основні засоби являють собою частину багаторазово використовованого майна і складають основу матеріально-технічної бази підприємства». Вони додають: «До основних засобів відносяться об'єкти, призначені для виробництва продукції та здатні приносити економічні вигоди протягом не менш як 12 місяців» [44].

О.В. Павелко, О.В. Романець та Ю.О. Чабар додають фінансовий аспект: «основні засоби — це матеріальні активи, що утримуються для використання у діяльності протягом періоду, який з моменту введення в експлуатацію становить понад 1 рік, вартість яких перевищує 20 000 грн та поступово зменшується через фізичний або моральний знос» [28].

Р.В. Бойко, Р.М. Воронко та К.І. Редченко зазначають: «основні засоби — засоби виробництва, які беруть участь у виробничому процесі багаторазово, не змінюючи натуральної форми, виконуючи одну й ту ж саму функцію протягом

кількох виробничих циклів та переносять свою вартість на створений продукт частинами» [2].

А.В. Фрайман та Н.М. Селіванова додають, що «основні засоби — це активи матеріальної форми, що використовуються під час господарської діяльності підприємства протягом усього терміну довгострокової експлуатації, під час якої їхня вартість зменшується через фізичний та моральний знос» [40].

Л.М. Васільєва та Т.О. Бугай пропонують узагальнене визначення: «основні засоби – це матеріальні (фізичні) активи, які підприємство використовує для здійснення своєї основної діяльності та досягнення цілей» [7]. Це визначення не містить конкретного терміну використання та деталей щодо амортизації, проте відображає сутність поняття.

Систематизація цих підходів дозволяє виділити ключові характеристики основних засобів (рис. 1.2).

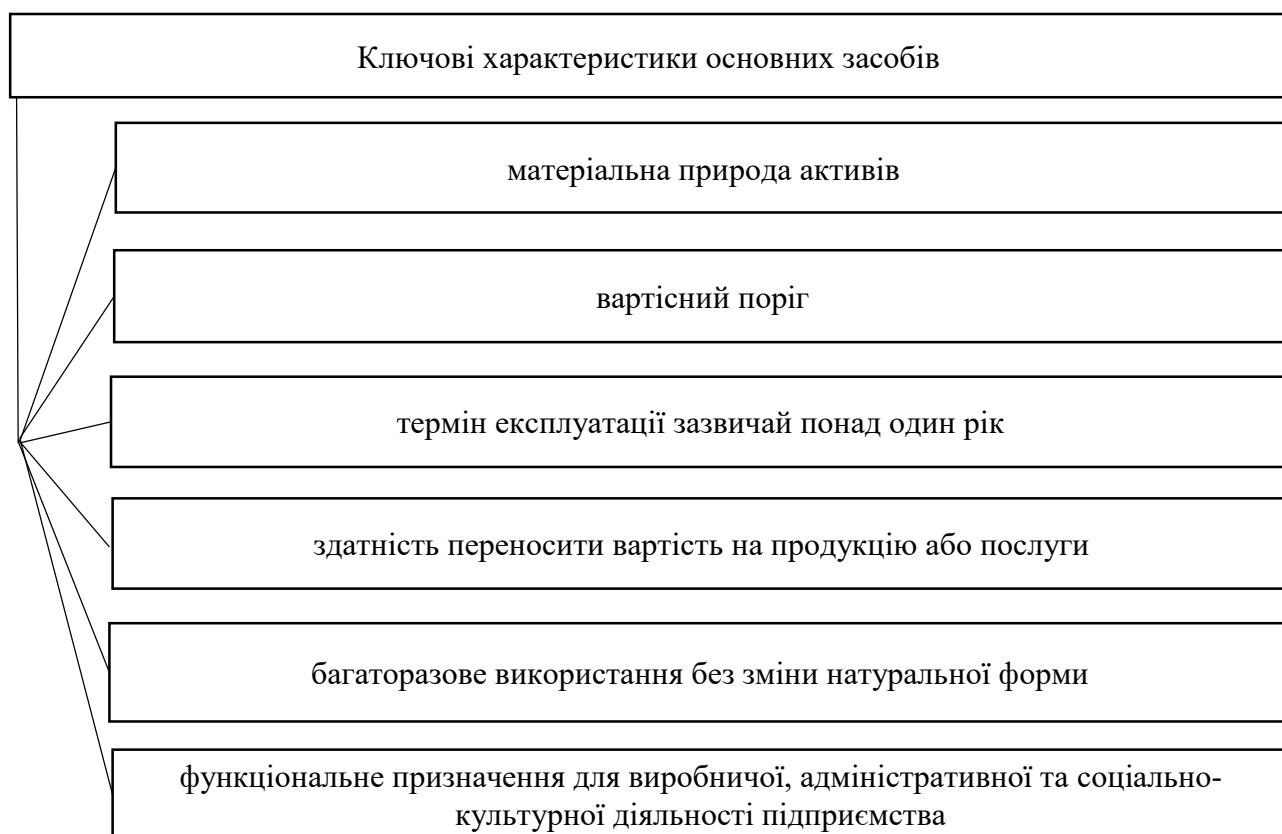

Рис. 1.2. Ключові характеристики основних засобів

Джерело: сформовано автором на основі [16; 17]

Сучасна економічна література також звертає увагу на проблемні аспекти обліку та аудиту основних засобів. До них належать:

- неоднозначність трактування термінів та методів оцінки вартості;
- складнощі в обліку модернізації, добудов та реконструкцій;
- визначення корисного терміну служби та амортизаційної політики;
- ризики недооцінки чи переоцінки активів у фінансовій звітності;
- необхідність дотримання вимог національних та міжнародних стандартів обліку (П(С)БО, МСБО).

Узагальнення наукових підходів дозволяє зробити висновок, що ефективний облік і аудит основних засобів є критично важливими для управління підприємством, планування інвестицій та забезпечення фінансової прозорості.

Щодо визначення поняття «основні засоби», слід відмітити розбіжність у бухгалтерському та податковому законодавстві. Не дивлячись на те, що у Податковому кодексі відмовилися від поняття «основні фонди» на користь «основні засоби», що свідчить про наближеність Кодексу до положень бухгалтерського обліку, проте, таке наближення не є повним, адже грошове обмеження віднесення до складу основних засобів залишилося, хоча і зросло від 6000 грн. до 20000 грн. Таким чином, у податковому законодавстві основні засоби мають вартісну межу, що становить 20000 грн., а в бухгалтерському обліку вартісну межу підприємство встановлює власноруч і зазначає її в обліковій політиці підприємства, виходячи з економічної доцільності [32].

Таблиця 1.1

Визначення поняття «основні засоби» в нормативних актах

Нормативний документ	Визначення
1	2
МСБО 16 «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні об’єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) очікують використовувати протягом більше одного періоду.
Податковий кодекс України	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів,

Продовження табл. 1.1

1	2
	вартість яких не перевищує 20 000 грн, невіробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності, вартість яких перевищує 20 000 грн та поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом; очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання у процесі виробництва/діяльності, постачанні товарів, наданні послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій; очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
НП(С)БО ДС 121 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві/діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта державного сектору або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року;

Джерело: сформовано автором на основі [15; 25; 26; 32]

Таблиця 1.1 систематизує основні визначення поняття «основні засоби» згідно з чинними нормативними актами України та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Вона демонструє узгодженість та відмінності у підходах до визначення основних засобів з точки зору національного та міжнародного регулювання.

З таблиці видно, що всі нормативні документи виділяють матеріальну природу активів, а також підкреслюють їхню багатofункціональність — використання у виробничій, адміністративній, соціально-культурній діяльності, а також для здачі в оренду. Крім того, акцентується довгостроковий характер використання основних засобів, що відображається в очікуваному строку експлуатації понад один рік або операційний цикл, якщо він довший за рік.

У таблиці також відображено специфіку регулювання окремих аспектів:

- МСБО 16 робить наголос на міжнародних стандартах визнання та оцінки основних засобів;

- Податковий кодекс України встановлює додаткові обмеження щодо вартості активів, що підлягають обліку як основні засоби, та враховує амортизаційні відрахування;
- НП(С)БО 7 та НП(С)БО ДС 121 уточнюють облікове трактування активів у національному бухгалтерському обліку, зокрема для підприємств державного сектору.

Таким чином, таблиця дозволяє узагальнити ключові характеристики основних засобів, забезпечує наочність порівняння визначень у різних нормативних документах та слугує підґрунтям для подальшого аналізу обліку та аудиту основних засобів. Вона демонструє як спільні риси всіх підходів, так і специфічні відмінності, що обумовлені призначенням активів та вимогами різних регуляторів.

1.3. Особливості господарської діяльності та оцінка економічного стану лісогосподарських підприємств

Дочірнє підприємство «Словечанський лісгосп АПК» Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради (ДП «Словечанський лісгосп АПК») є суб'єктом господарювання, який функціонує у складі системи комунальних агролісогосподарських підприємств Житомирської області. Підприємство зареєстровано 16 травня 1984 року (код ЄДРПОУ 05437629) і станом на 05 жовтня 2025 року має статус «зареєстровано», що свідчить про стабільну господарську діяльність упродовж понад 40 років [13].

Юридична адреса підприємства: 11122, Україна, Житомирська область, Коростенський район, село Словечне, вулиця Поліська, будинок 22.

Організаційно-правова форма – дочірнє підприємство.

Уповноважена особа – Макарчук Юрій Петрович, який виконує функції керівника та підписанта. Відповідно до положень, правочини на суму понад 200

000 грн. потребують погодження з генеральним директором ЖОКАП «Житомироблагроліс».

Підприємство має нульовий розмір статутного капіталу, що характерно для комунальних дочірніх підприємств, створених для виконання соціально-економічних і природоохоронних функцій без мети отримання надприбутку.

Основна мета діяльності – забезпечення раціонального використання, охорони, відновлення та підвищення продуктивності лісових ресурсів регіону. Відповідно до класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД), головним видом діяльності підприємства є 02.10 – Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві, що охоплює ведення лісового господарства, догляд за лісовими насадженнями, їх охорону від шкідників, хвороб та пожеж, а також відновлення лісів після вирубки.

Серед додаткових видів діяльності варто виділити:

- 01.29 — вирощування інших багаторічних культур (зокрема, саджанців дерев і чагарників);
- 02.20 — лісозаготівлі (вирубка деревини для промислових потреб);
- 02.40 — надання допоміжних послуг у лісовому господарстві (зокрема, транспортування, технічне обслуговування, посадка лісів);
- 16.10 — лісопильне та стругальне виробництво;
- 49.41 — вантажний автомобільний транспорт (перевезення лісопродукції);
- 41.20 — будівництво житлових і нежитлових будівель (ремонтні та господарські об'єкти підприємства).

Загалом підприємство здійснює 1 073 види діяльності, що свідчить про його диверсифіковану структуру та наявність значного потенціалу для економічного розвитку.

Організаційну структуру ДП «Словечанський лісгосп АПК» наведено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Організаційна структура ДП «Словечанський лісгосп АПК»

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Опис організаційної структури ДП «Словечанський лісгосп АПК» дозволяє визначити особливості управління підприємством, розподілу функцій між структурними підрозділами та відповідальності за прийняття управлінських рішень. Проте для комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства та результативності сформованої системи управління доцільно перейти до аналізу його фінансового стану. З цією метою у таблиці 1.2 наведено динаміку основних показників фінансового стану ДП «Словечанський лісгосп АПК» за 2022–2024 роки.

Динаміка основних показників фінансового стану ДП «Словечанський лісгосп АПК» у 2022–2024 рр., тис. грн

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Основні засоби	8 774	8 833	9 393	619	7,05
Необоротні активи	8 774	9 237	9 393	619	7,05
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	28	8	8	-20	-71,43
Гроші та їх еквіваленти	10 273	14 066	20 901	10 628	103,44
Оборотні активи	28 305	33 724	32 621	4 316	15,25
Активи	37 078	42 961	42 014	4 936	13,31
Власний капітал	22 131	22 527	23 667	1 536	6,94
Поточні зобов'язання і забезпечення	14 947	20 434	18 347	3 400	22,75
Пасиви	37 078	42 961	42 014	4 936	13,31

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Аналіз динаміки фінансових показників за 2022–2024 рр. свідчить про загалом позитивні зміни у фінансовому стані підприємства та поступове зміцнення його ресурсного потенціалу. Зростання вартості основних засобів і необоротних активів на 7,05 % вказує на оновлення та часткову модернізацію матеріально-технічної бази, що створює передумови для підвищення виробничих можливостей і ефективності господарської діяльності.

Суттєве скорочення дебіторської заборгованості (на 71,43 %) у поєднанні зі зростанням грошових коштів більш ніж у два рази свідчить про покращення платіжної дисципліни контрагентів, оптимізацію розрахунків та підвищення рівня ліквідності підприємства. Загальна вартість активів зросла на 13,31 %, що відображає розширення масштабів діяльності, тоді як приріст власного капіталу на 6,94 % характеризує посилення фінансової стійкості та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування. Водночас зростання поточних зобов'язань потребує підвищеної уваги з боку управлінського персоналу з метою збереження збалансованості структури капіталу та підтримання належного рівня платоспроможності.

На підставі аналізу фінансового стану доцільно розглянути динаміку фінансових результатів діяльності ДП «Словечанський лісгосп АПК» у 2022–2024 рр., що дозволяє оцінити ефективність господарської діяльності та прибутковість підприємства. Дані наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Динаміка фінансових результатів діяльності ДП «Словечанський лісгосп АПК»
у 2022–2024 рр., тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Чистий дохід від реалізації	126 330	160 917	165 436	39 106	30,96
Собівартість реалізованої продукції	85 007	107 578	98 426	13 419	15,79
Фінансовий результат до оподаткування (ЕВТ)	4 202	1 140	2 781	-1 421	-33,82
Валовий прибуток (збиток)	41 323	53 339	67 010	25 687	62,16
Фінансові результати від операційної діяльності	5 296	1 264	2 661	-2 635	-49,76
Чистий фінансовий результат	3 734	1 014	2 280	-1 454	-38,94

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Аналіз фінансових результатів за 2022–2024 рр. свідчить про зростання обсягів діяльності підприємства, що підтверджується збільшенням чистого доходу від реалізації на 30,96 %. Валовий прибуток зріс на 62,16 %, що є наслідком випереджального зростання доходів порівняно із собівартістю продукції.

Водночас фінансовий результат до оподаткування та чистий фінансовий результат у 2024 р. залишаються нижчими за рівень 2022 р., що зумовлено зростанням операційних витрат та іншими факторами, які негативно вплинули на кінцеву прибутковість. Загалом динаміка показників відображає наявність потенціалу для підвищення ефективності операційної діяльності підприємства.

Для більш детального аналізу фінансової стійкості підприємства доцільно розглянути фінансові коефіцієнти (табл. 1.4), які відображають здатність ДП «Словечанський лісгосп АПК» своєчасно виконувати короткострокові

зобов'язання та підтримувати оптимальний рівень фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності.

Таблиця 1.4

Динаміка фінансових коефіцієнтів ДП «Словечанський лісгосп АПК»

у 2022–2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+/-	%
Ліквідність					
Поточна ліквідність, %	189,4	165,0	177,8	-11,6	-6,12
Абсолютна ліквідність, %	68,7	68,8	113,9	45,2	65,79
Коефіцієнт «кислотний тест», %	86,4	78,5	125,1	38,7	44,79
Коефіцієнт швидкої ліквідності, %	80,1	74,0	119,8	39,7	49,56
Відношення грошових коштів до активів, %	27,7	32,7	49,8	22,1	79,78
Проміжний коефіцієнт покриття, %	80,1	74,0	119,8	39,7	49,56
Платоспроможність					
Коефіцієнт автономії, %	59,7	52,4	56,3	-3,4	-5,69
Відношення чистого боргу до ЕВІТ	0,9	5,0	0,0	-0,9	-100,00
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, %	252,2	243,9	252,0	-0,2	-0,08
Прибутковість					
ROA – рентабельність активів, %	10,1	2,4	5,4	-4,7	-46,53
Рентабельність власного капіталу, %	18,4	4,6	10,1	-8,3	-45,11
RCA – рентабельність оборотних активів, %	13,2	3,0	7,0	-6,2	-46,97
NPM – чиста маржа, %	3,0	0,6	1,4	-1,6	-53,33
ROTA – рентабельність загальних активів, %	11,3	2,6	6,6	-4,7	-41,59
Валова рентабельність собівартості, %	48,6	49,6	68,1	19,5	40,12
Рентабельність операційних витрат, %	104,8	100,1	102,3	-2,5	-2,39
Чиста рентабельність витрат, %	4,3	0,8	1,6	-2,7	-62,79
Ділова активність					
Оборотність загальних активів, разів	3,3	4,0	3,9	0,6	18,18
Оборотність робочого капіталу, разів	10,8	12,1	12,0	1,2	11,11
Оборотність дебіторської заборгованості, разів	90,7	121,0	155,4	64,7	71,35

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Аналіз динаміки фінансових коефіцієнтів за 2022–2024 рр. свідчить про загалом позитивні тенденції у фінансовому стані підприємства. Показники ліквідності демонструють значне зростання абсолютної ліквідності та коефіцієнта «кислотний тест» (на 65,79 % та 44,79 % відповідно), що свідчить про підвищення здатності підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання.

Водночас поточна ліквідність знизилася на 6,12 %, що вказує на деяке коливання оборотності активів.

Платоспроможність характеризується стабільністю: коефіцієнт автономії зменшився незначно, а покриття необоротних активів власним капіталом практично не змінилося, що свідчить про збереження фінансової незалежності підприємства. Позитивною є відсутність чистого боргу на кінець 2024 р., що підвищує стійкість до фінансових ризиків.

Прибутковість показує змішані тенденції: рентабельність активів і власного капіталу залишилася нижчою за рівень 2022 р., проте валова рентабельність собівартості зросла на 40,12 %, що свідчить про ефективніше використання ресурсів у виробничому процесі. Ділова активність покращилася: оборотність дебіторської заборгованості зросла на 71,35 %, а оборотність робочого капіталу – на 11,11 %, що відображає підвищення ефективності використання оборотних ресурсів.

Таким чином, аналіз фінансових показників ДП «Словечанський лісгосп АПК» свідчить про зміцнення ліквідності та ефективності використання ресурсів, водночас підкреслюючи необхідність контролю за рентабельністю активів і власного капіталу. У наступній таблиці 1.5 представлено структуру основних засобів підприємства за залишковою вартістю на кінець 2024 року, що дозволяє оцінити розподіл капіталу між різними групами майна.

Таблиця 1.5

Структура основних засобів за залишковою вартістю

ДП «Словечанський лісгосп АПК», тис. грн

Групи основних засобів	Залишок на початок року		Залишок на кінець року
	первісна вартість	знос	
Земельні ділянки	26 261	-	26 261
Інвестиційна нерухомість	124 645	26 505	98 140
Будинки, споруди	4 254	-	4 254
Машини та обладнання	9 320	8 398	922
Інструменти, інвентар	2 706	1 696	1 010
Інші основні засоби	39 473	13 386	26 087
Малоцінні активи	3 588	3 482	106
Разом	210 247	55 032	155 215

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Таблиця 1.5 відображає структуру основних засобів ДП «Словечанський лісгосп АПК» за залишковою вартістю на кінець 2024 року. Аналіз показує, що провідну частку активів займає інвестиційна нерухомість – 98 140 тис. грн, що складає значну частину загальної залишкової вартості. Значний обсяг основних засобів утворюють також інші основні засоби – 26 087 тис. грн, а машини та обладнання після зносу становлять 922 тис. грн, що свідчить про високий ступінь їх зносу. Земельні ділянки та будинки практично не зносяться і зберігають свою первісну вартість. Малоцінні активи займають незначну частку – 106 тис. грн.

Загальна залишкова вартість основних засобів підприємства на кінець 2024 року становить 155 215 тис. грн, що дозволяє оцінити матеріально-технічну базу та потенціал підприємства для подальшого виробництва і розвитку.

Вивчення залишкової вартості основних засобів дає змогу оцінити їхню структуру на кінець року, проте для більш глибокого аналізу важливо розглянути динаміку надходжень та вибуття основних засобів (табл. 1.6). Це дозволяє визначити, які групи активів оновлюються, піддаються зносу або вибувають з експлуатації, та оцінити інтенсивність оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

Таблиця 1.6

Динаміка надходжень і вибуття основних засобів

ДП «Словечанський лісгосп АПК», тис. грн

Групи основних засобів	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Вибуло за рік	Інші зміни	Залишок на кінець року
Земельні ділянки	38 085	-	-	-	26 261
Інвестиційна нерухомість	124 645	20 172	-	-	124 645
Будинки, споруди	4 254	1 151	-	-	4 254
Машини та обладнання	12 759	11 158	3 394	312	9 320
Інструменти, інвентар	2 552	1 125	-	571	2 706
Інші основні засоби	35 825	7 156	-	3 645	39 473
Малоцінні активи	3 752	3 698	-	-251	3 588
Разом	221 872	44 460	3 394	4 153	210 247

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Таблиця 1.6 ілюструє динаміку надходжень і вибуття основних засобів ДП «Словечанський лісгосп АПК» у 2024 році. Загальний залишок на початок року складав 221 872 тис. грн, а на кінець року – 210 247 тис. грн, що свідчить про певне зменшення активів унаслідок вибуття та списання частини основних засобів.

Надходження протягом року становили 44 460 тис. грн, що відображає процес оновлення матеріально-технічної бази, особливо у групах «Машини та обладнання» та «Інвестиційна нерухомість». Вибуття активів відбулося переважно у групі «Машини та обладнання» на суму 3 394 тис. грн, що свідчить про їх знос або заміну. Додаткові зміни у вартості окремих груп активів (4 153 тис. грн) пояснюються переоцінкою та корекціями залишків.

Ці зміни у складі основних засобів безпосередньо впливають на ефективність їх використання, що відображається у показниках продуктивності, рентабельності та оборотності активів. Наступна таблиця 1.7 демонструє ключові показники ефективності використання основних засобів ДП «Словечанський лісгосп АПК», що дозволяє оцінити їх внесок у виробничу діяльність і фінансові результати підприємства.

Таблиця 1.7

Показники ефективності використання основних засобів

ДП «Словечанський лісгосп АПК»

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.
	2022	2023	2024	
Фондовіддача, грн/грн	0,81	1,04	1,07	+0,26
Рентабельність основних засобів, %	2,40	0,65	1,47	–0,93

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Аналіз показників ефективності використання основних засобів ДП «Словечанський лісгосп АПК» свідчить про покращення фондовіддачі з 0,81 грн/грн у 2022 році до 1,07 грн/грн у 2024 році, що означає зростання доходу, отриманого з кожної гривні, вкладеної в основні засоби, на 32 %. Водночас

рентабельність основних засобів знизилася з 2,40 % до 1,47 %, що вказує на необхідність підвищення ефективності їх експлуатації та контролю за витратами, пов'язаними з використанням активів. Загалом, тенденція свідчить про поступове підвищення продуктивності основних засобів, але з одночасною увагою до їх економічної рентабельності.

На основі аналізу показників ефективності використання основних засобів доцільно перейти до оцінки їх структури за групами на кінець 2024 року, що дозволяє наочно визначити питому вагу кожної групи у загальній залишковій вартості активів підприємства та оцінити пріоритети у формуванні матеріально-технічної бази (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Структура основних засобів за групами на кінець 2024 р., %

Групи основних засобів	Залишкова вартість на кінець 2024 р., тис. грн	Частка в загальній залишковій вартості, %
Земельні ділянки	26 261	16,9
Інвестиційна нерухомість	98 140	63,3
Будинки, споруди	4 254	2,7
Машини та обладнання	922	0,6
Інструменти, прилади, інвентар	1 010	0,7
Інші основні засоби	26 087	16,8
Малоцінні необоротні матеріальні активи	106	0,1
Разом	155 215	100

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Ця таблиця показує, що найбільшу частку в структурі основних засобів займає інвестиційна нерухомість (63,3 %), друге місце — інші основні засоби (16,8 %), а частка машин та обладнання дуже мала (0,6 %). Це свідчить про концентрацію капіталу у нерухомості та об'єктах, що не зазнають швидкого зносу, і меншу інвестиційну активність у техніку та обладнання.

Отже, дані вказують на стабільність господарської діяльності, зміцнення фінансового стану та потребу в оновленні техніки і підвищенні рентабельності активів для забезпечення ефективності виробничого процесу

Висновки до розділу 1

У результаті аналізу теоретичних основ обліку та аудиту основних засобів лісогосподарських підприємств встановлено, що основні засоби є ключовим довгостроковим активом, який забезпечує стабільність виробничого процесу, технологічну базу та економічний ефект діяльності. Вони відображаються в бухгалтерському обліку через первісну вартість, амортизацію та залишкову вартість, а аудит дозволяє перевірити їх наявність, достовірність оцінки та ефективність використання. Наукова література та нормативні акти (МСБО, НП(С)БО, Податковий кодекс України) узгоджують ключові характеристики основних засобів: матеріальну форму, багатофункціональність, довгостроковий характер використання та здатність приносити економічну вигоду.

ДП «Словечанський лісгосп АПК» є стабільним суб'єктом господарювання з понад 40-річним досвідом діяльності у складі комунальних агролісогосподарських підприємств Житомирської області. Основна діяльність підприємства спрямована на ведення лісового господарства, охорону та відновлення лісових ресурсів, при цьому додаткові види діяльності забезпечують диверсифікацію доходів і економічний потенціал. Аналіз фінансового стану за 2022–2024 рр. свідчить про зростання активів, збільшення основних засобів і грошових коштів, покращення ліквідності та платоспроможності, хоча чистий фінансовий результат і рентабельність активів залишаються нижчими за рівень 2022 р., що потребує підвищення ефективності операційної діяльності.

Структура основних засобів на кінець 2024 р. показує концентрацію капіталу в інвестиційній нерухомості (63,3 %) та інших основних засобах (16,8 %), тоді як частка машин та обладнання становить лише 0,6 %, що свідчить про високий ступінь їх зносу. Загальна залишкова вартість основних засобів – 155 215 тис. грн, що дозволяє оцінити матеріально-технічний потенціал підприємства. Дані вказують на стабільність господарської діяльності, зміцнення фінансового стану та потребу в оновленні техніки і підвищенні рентабельності активів для забезпечення ефективності виробничого процесу.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Формування обліково-інформаційної системи для управління основними засобами

Сучасні підприємства функціонують у умовах високої конкуренції та постійних змін ринкової кон'юнктури, що вимагає ефективного управління всіма ресурсами, зокрема необоротними активами. Основні засоби є ключовим елементом матеріальної бази підприємства, що забезпечує безперервність виробничих процесів і досягнення стратегічних цілей. Неефективне використання основних засобів призводить до фінансових втрат, зниження продуктивності та підвищення витрат на амортизацію і ремонт.

Важливим аспектом управління необоротними активами є їх облік, який виступає основою для прийняття управлінських рішень, планування інвестицій та контролю за ефективністю використання ресурсів. Організація обліку основних засобів на принципах системності, достовірності, порівнянності та оперативності дозволяє отримати точну інформацію про стан, рух і знос активів, що є критичною для формування фінансової стратегії підприємства.

В умовах цифровізації обліку та впровадження сучасних інформаційних систем виникає потреба в удосконаленні методів обліку основних засобів та інтеграції аналітичних даних у процес управління. Це підкреслює актуальність дослідження принципів організації обліку основних засобів і визначає їхню роль у забезпеченні ефективного управління необоротними активами, збереженні капіталу та підвищенні конкурентоспроможності підприємства.

У наукових працях питання організації обліку основних засобів розглядаються у взаємозв'язку з управлінням необоротними активами. Бровко Л. І. та Ітерман Г. А. [1] визначають облік як складову системи управління активами

підприємства, наголошуючи на узгодженні облікової політики з фінансовими й стратегічними цілями в умовах економічної нестабільності.

Колісник О. П. і Поліщук М. С. [2] аналізують теоретичні засади обліку основних засобів, виокремлюючи принципи системності, достовірності та порівнянності як базові для формування якісної інформаційної основи управління. Кудлаєва Н. В. [3] досліджує проблеми визнання й оцінки основних засобів, підкреслюючи необхідність гнучкої облікової політики, що відображає реальний економічний зміст операцій.

Практичний аспект висвітлюють Петренко А. Я. та Попова В. Д. [4], які обґрунтовують напрями вдосконалення організації обліку шляхом поліпшення аналітичного обліку, документування та контролю за рухом активів. Ткаченко О. і Шатрава А. [5] уточнюють сутність і класифікацію необоротних активів, доводячи, що чітка їх структура забезпечує точність облікових даних і підвищує ефективність управління.

Даценко Г. В. і Майстер Л. А. [6] акцентують увагу на взаємозв'язку між якістю обліку й ефективністю використання активів. Автори підкреслюють значення сучасних інформаційних технологій для підвищення результативності управління необоротними активами.

Отже, проаналізовані дослідження окреслюють послідовний розвиток теоретичних і практичних підходів до організації обліку основних засобів – від визначення його принципів до забезпечення ефективного управління необоротними активами. Водночас, детального дослідження потребують принципи організації обліку основних засобів та їх роль у управлінні необоротними активами для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Організація обліку основних засобів ґрунтується на системі принципів, які визначають підходи до формування, узагальнення та використання інформації про необоротні активи. Їх дотримання забезпечує достовірність даних, необхідних для управління підприємством, ефективного використання майна та обґрунтованого прийняття рішень щодо інвестицій і відновлення матеріально-технічної бази.

До ключових принципів, які визначають ефективність системи обліку основних засобів в ДП «Словечанський лісгосп АПК» та її вплив на управління необоротними активами, належать: єдність методологічної бази, безперервність діяльності, обачність, системність, документальне підтвердження, раціональність, контрольність та інформаційна прозорість. Узагальнення їх сутності та управлінського значення подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Принципи організації обліку основних засобів та їх роль у управлінні
необоротними активами

Принцип	Зміст принципу	Роль у управлінні необоротними активами
Єдність методологічної бази	Забезпечення єдиного підходу до класифікації, оцінки, нарахування амортизації та відображення основних засобів у звітності відповідно до стандартів обліку	Гарантує порівнянність даних і обґрунтованість управлінських рішень щодо ефективності використання активів
Безперервність діяльності	Виходить із припущення, що підприємство продовжує свою діяльність у майбутньому періоді	Дозволяє оцінювати активи за первісною вартістю, планувати амортизаційні відрахування і капітальні інвестиції
Обачність (обережність)	Визнання зобов'язань і витрат без завищення активів чи прибутків	Сприяє достовірній оцінці залишкової вартості активів та запобігає ризику переоцінки
Системність	Взаємозв'язок усіх етапів облікового процесу — від первинного спостереження до аналітичного узагальнення	Підвищує якість управлінського аналізу, дозволяє контролювати ефективність використання ресурсів
Документальне підтвердження	Усі господарські операції щодо основних засобів підтверджуються відповідними первинними документами	Забезпечує контроль за рухом активів і формуванням достовірної інформації для управління
Раціональність	Оптимізація облікових процедур залежно від масштабу та специфіки діяльності підприємства	Знижує трудомісткість облікових робіт і підвищує оперативність управлінських рішень
Контрольність	Постійний внутрішній контроль за станом, рухом і ефективністю використання основних засобів	Дозволяє своєчасно виявляти неефективне використання активів і приймати коригувальні управлінські рішення
Інформаційна прозорість	Формування відкритої, достовірної та аналітично насиченої інформації про основні засоби	Забезпечує підтримку управлінських, інвестиційних і стратегічних рішень на різних рівнях управління

Джерело: сформовано автором на основі [14; 20; 30; 35; 36]

Дотримання наведених принципів сприяє побудові ефективної системи бухгалтерського обліку, яка виконує не лише облікову, а й аналітичну та контрольну функції. Саме завдяки цьому забезпечується повнота інформаційного відображення необоротних активів, своєчасне виявлення проблем у їх використанні та формування дієвої політики управління майном.

Таким чином, принципи організації обліку основних засобів становлять методологічну основу ефективного управління необоротними активами. Вони забезпечують достовірність і порівнянність інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Дотримання системи принципів організації обліку основних засобів забезпечує ефективне управління необоротними активами, їх збереження та зростання економічного потенціалу підприємства.

Обліково-інформаційна система (ОІС) для управління основними засобами є комплексом процедур, методів, програмного забезпечення та інформаційних ресурсів, що забезпечують збір, обробку, аналіз і використання даних про основні засоби для прийняття ефективних управлінських рішень. Основна мета такої системи полягає у забезпеченні достовірності бухгалтерського обліку, контролю за використанням активів, плануванні їх модернізації та оптимізації витрат на обслуговування і відновлення матеріально-технічної бази підприємства. Вона виступає невід'ємним інструментом управління ресурсами та підвищення продуктивності виробничих процесів [34].

Формування ОІС передбачає структурування її на кілька ключових модулів. Обліковий модуль забезпечує фіксацію первісної вартості основних засобів, їх введення в експлуатацію, нарахування амортизації, облік модернізацій, переміщення та списання активів. Аналітичний модуль дозволяє оцінювати ефективність використання основних засобів, проводити порівняльний аналіз, прогнозувати потребу в оновленні обладнання та визначати резерви підвищення продуктивності. Інформаційний модуль формує звітність для внутрішніх користувачів, керівництва та зовнішніх органів контролю, забезпечуючи прозорість фінансової інформації і своєчасне реагування на зміни у стані активів.

Для забезпечення функціонування системи використовуються сучасні інформаційні технології та програмне забезпечення, зокрема ERP-системи, спеціалізовані бухгалтерські та інвентаризаційні програми. Це дозволяє автоматизувати процеси обліку, знизити ймовірність помилок, забезпечити оперативний контроль та інтеграцію з іншими системами підприємства, такими як фінансове планування, управління запасами та виробничі процеси.

Ефективне впровадження ОІС також передбачає вирішення проблем, пов'язаних із недосконалістю обліку модернізацій, труднощами відстеження руху активів та розбіжностями між бухгалтерським і податковим обліком. Для цього доцільно застосовувати стандартизовані процедури обліку, регулярно проводити аудит активів та використовувати аналітичні панелі для моніторингу стану основних засобів.

Отже, реалізація обліково-інформаційної системи в ДП «Словечанський лісгосп АПК» дозволяє значно підвищити ефективність управління основними засобами підприємства, забезпечує своєчасну і достовірну інформацію для управлінських рішень, оптимізує витрати на утримання та оновлення активів, а також сприяє підвищенню продуктивності виробничих процесів та конкурентоспроможності підприємства на ринку. Впровадження такої системи є важливим фактором стратегічного розвитку та довгострокової фінансової стабільності організації.

2.2. Бухгалтерський та управлінський облік основних засобів

Облік основних засобів в ДП «Словечанський лісгосп АПК» є ключовою складовою бухгалтерського та управлінського обліку на підприємстві. Він спрямований на відображення придбання, використання, амортизації, модернізації та списання активів. Важливою особливістю обліку ОЗ є його подвійна спрямованість: фінансовий облік для зовнішньої звітності та управлінський облік для внутрішніх потреб підприємства [39].

В бухгалтерському обліку основні засоби обліковуються на активних рахунках, що відображають їх первісну вартість, накопичену амортизацію та витрати на поліпшення (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Рахунки бухгалтерського обліку основних засобів та їх призначення

ДП «Словечанський лісгосп АПК»

Рахунок	Призначення	Додаткові відомості
10 «Основні засоби»	Основний рахунок для обліку придбаних та введених в експлуатацію ОЗ за первісною вартістю	Субрахунки деталізують ОЗ за видами: будівлі, машини та обладнання, транспорт, інструменти, інші ОЗ
11 «Нематеріальні активи»	Використовується для обліку об'єктів, що належать до нематеріальних активів	—
13 «Знос основних засобів»	Пасивний субрахунок для накопичення амортизації	Амортизація списується щомісяця
15 «Капітальні вкладення»	Облік витрат на будівництво, модернізацію та поліпшення ОЗ до введення в експлуатацію	—

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Облік основних засобів неможливий без належного документального оформлення, яке забезпечує достовірність бухгалтерських записів, контроль за рухом активів та можливість аналізу ефективності їх використання. Документація фіксує всі операції, пов'язані з придбанням, введенням в експлуатацію, переміщенням, модернізацією, списанням та амортизацією основних засобів. Вона є основою для внутрішнього контролю та проведення аудиторських перевірок, дозволяє виявляти можливі порушення, недостачі або зловживання, а також забезпечує відповідність законодавству та обліковій політиці підприємства.

Система документів для обліку основних засобів (табл. 2.3) включає як первинні документи, так і регламентуючі матеріали, такі як інвентаризаційні описи, акти приймання-передачі, накази про введення в експлуатацію, документи на проведення модернізації та списання. Належне оформлення цих документів забезпечує простежуваність руху активів, точність обліку та основу для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації використання матеріально-технічної бази.

Таблиця 2.3

Система документів для обліку основних засобів

ДП «Словечанський лісгосп АПК»

№	Група документів	Конкретні документи	Призначення
1	Первинні документи про надходження ОЗ	- Накладна на приймання матеріальних цінностей (М-1) - Акт приймання-передачі основних засобів (ОЗ-1) - Договір купівлі-продажу або інший договір	- Облік придбаних основних засобів - Підтвердження введення в експлуатацію - Засвідчення придбання ОЗ
2	Документи щодо амортизації та поліпшення	- Акт виконаних робіт (форма КБ-2 або аналогічна) - Накладні на витрати матеріалів і послуг	- Облік капітального ремонту та модернізації - Облік витрат на утримання та ремонт ОЗ
3	Документи щодо переміщення, списання та ліквідації	- Акт списання основних засобів (ОЗ-3) - Накладні на внутрішнє переміщення	- Оформлення виведення ОЗ з обліку - Облік переміщення між підрозділами
4	Обліково-аналітичні документи	- Інвентарна картка обліку ОЗ (ОЗ-6) - Аналітичні журнали або електронні системи обліку	- Дані про кожен об'єкт, його технічний стан, місцезнаходження та знос - Деталізація за підрозділами, видами, станом ОЗ

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Документування також сприяє впровадженню сучасних інформаційних систем обліку, які дозволяють автоматизувати процеси, зменшити вплив людського фактора та інтегрувати дані з управлінськими та аналітичними системами підприємства. Це особливо важливо для підприємств з великою кількістю об'єктів основних засобів або розгалуженою структурою, де контроль за станом і рухом активів без належної документації є практично неможливим.

Документи є підставою для бухгалтерських записів:

1. Придбання ОЗ → запис на рахунок 10 «Основні засоби» за первісною вартістю;
2. Амортизація → нарахування на рахунок 13 «Знос основних засобів»;
3. Капітальний ремонт → рахунок 15 «Капітальні вкладення» до введення в експлуатацію або збільшення первісної вартості;

4. Списання → зменшення рахунку 10 та закриття відповідної суми на рахунок витрат (наприклад, 91 «Загальні витрати»).

Рух основних засобів узагальнено на рис. 2.1.

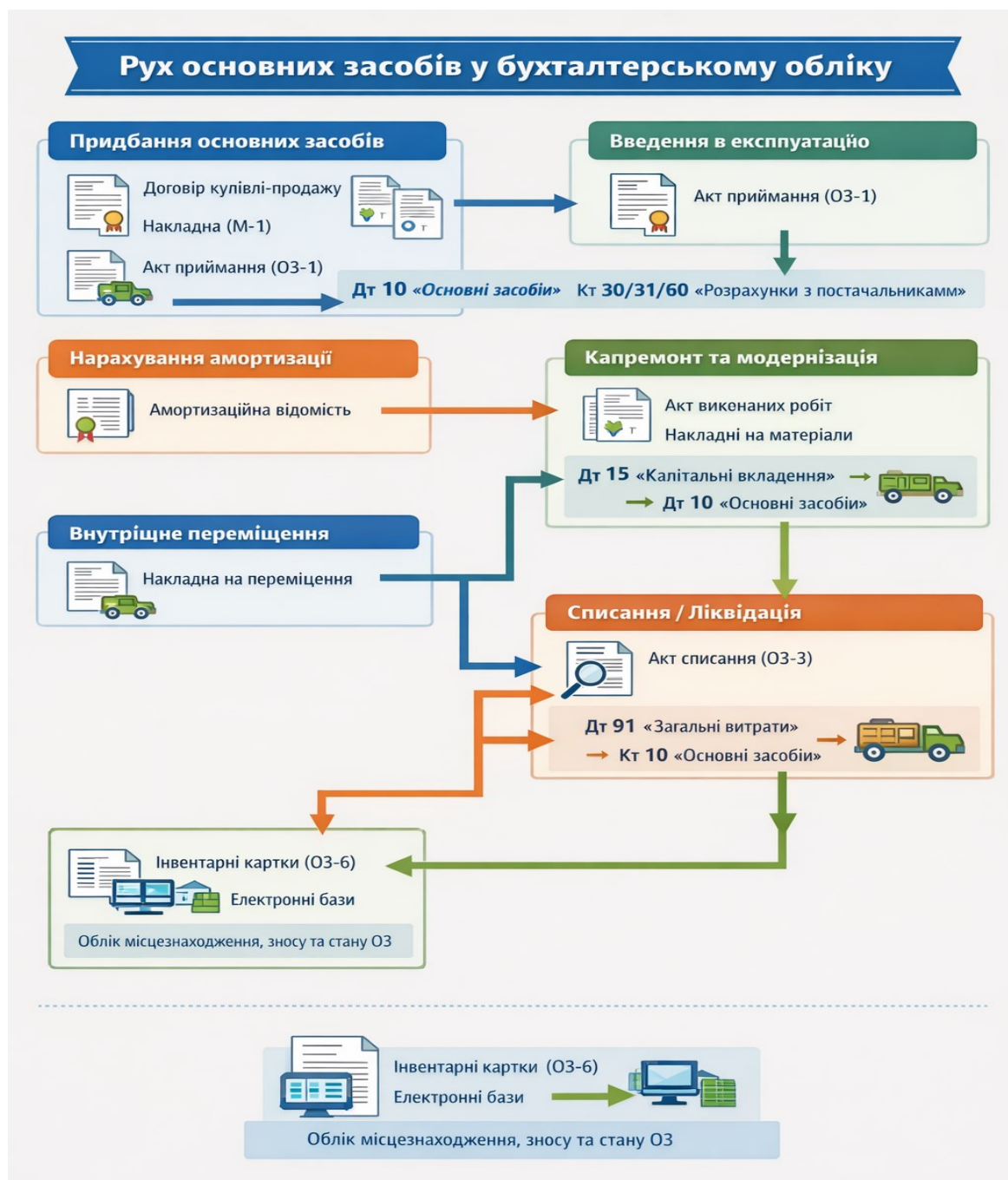

Рис. 2.1. Рух основних засобів у бухгалтерському обліку

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Таким чином, бухгалтерський облік основних засобів ґрунтується на поєднанні системи рахунків та первинних документів, що забезпечує достовірне відображення надходження, використання, модернізації та вибуття активів.

Управлінський облік є важливою складовою системи внутрішнього контролю та управління підприємством. Його основна мета полягає у забезпеченні керівництва достовірною та своєчасною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. На відміну від фінансового обліку, який орієнтований на зовнішніх користувачів (інвесторів, податкові органи, кредиторів), управлінський облік спрямований на внутрішні потреби підприємства, зокрема на планування, контроль і оцінку ефективності діяльності. У контексті основних засобів управлінський облік виконує ключову роль у процесі їх відтворення, тобто забезпечення підприємства необхідними активами для підтримки та розвитку виробничої діяльності [20].

Відтворення основних засобів включає придбання нових активів, модернізацію існуючих, капітальний та поточний ремонт, а також списання застарілих або непридатних для використання ресурсів. Управлінський облік у цьому процесі забезпечує аналітичну основу для прийняття рішень щодо ефективного використання ресурсів. Система обліку дозволяє визначити потребу в заміні або модернізації обладнання, планувати витрати на ремонт та оновлення, оцінювати економічну ефективність інвестицій у основні засоби та контролювати використання амортизаційних відрахувань [24].

Однією з головних функцій управлінського обліку у відтворенні основних засобів є облік витрат на їх придбання, модернізацію та утримання. До таких витрат належать витрати на закупівлю матеріалів та комплектуючих, оплату послуг монтажу і наладки обладнання, витрати на капітальний ремонт і модернізацію. Важливим елементом є розрахунок та контроль амортизаційних відрахувань, які формують внутрішнє джерело фінансування процесу відтворення активів. На основі аналітичних звітів управлінський персонал може приймати обґрунтовані рішення щодо доцільності капіталовкладень, термінів модернізації та заміни основних засобів [27].

Сучасний управлінський облік передбачає використання різних методів та інструментів. До них належать систематичний облік витрат за видами основних засобів, облік за центрами відповідальності, аналіз ефективності використання

активів, а також планування капітальних вкладень і прогнозування потреби в оновленні основних засобів. Для оптимізації цих процесів підприємства активно застосовують сучасні програмні рішення, зокрема ERP-системи та спеціалізовані модулі управління основними засобами, які дозволяють вести облік у режимі реального часу та формувати детальні аналітичні звіти для керівництва [34].

Аналітична складова управлінського обліку у процесі відтворення основних засобів передбачає визначення ключових показників ефективності їх використання. До них належать коефіцієнт використання основних засобів, продуктивність обладнання, рентабельність активів та витрати на підтримку їх працездатності. Постійний контроль технічного стану та планування капітальних витрат дозволяють своєчасно виявляти застарілі або малоефективні засоби, що знижує ризики простоїв виробництва та непередбачуваних витрат.

Практичне значення управлінського обліку у відтворенні основних засобів полягає у підвищенні ефективності використання ресурсів підприємства, оптимізації капіталовкладень та забезпеченні безперервності виробничого процесу. Своєчасне отримання управлінської інформації дозволяє керівництву планувати оновлення активів з урахуванням фінансових можливостей підприємства, підвищувати продуктивність основних засобів і мінімізувати витрати на їх утримання. Таким чином, управлінський облік стає невід'ємним інструментом забезпечення стабільного розвитку та економічної ефективності підприємства.

Отже, облік основних засобів на підприємстві поєднує бухгалтерський і управлінський аспекти, забезпечуючи комплексне управління активами. Бухгалтерський облік ґрунтується на системі рахунків та первинних документах, що дозволяє достовірно відображати надходження, використання, модернізацію та вибуття активів, а також контролювати фінансові ресурси. Управлінський облік у процесі відтворення основних засобів забезпечує планування, контроль і аналіз витрат на оновлення та модернізацію обладнання, оцінку ефективності інвестицій і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Такий інтегрований підхід створює фундамент для ефективного використання ресурсів, підтримки високого

рівня продуктивності та сталого розвитку підприємства в умовах сучасної економіки.

2.3. Удосконалення організації облікового процесу основних засобів

Організація обліку основних засобів є невід'ємною частиною ефективного управління активами ДП «Словечанський лісгосп АПК». Сучасний розвиток підприємств та підвищення вимог до фінансової прозорості вимагають постійного удосконалення облікового процесу, що дозволяє своєчасно отримувати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень, оптимізації капітальних витрат та забезпечення стабільного функціонування виробничого процесу [40].

Поточна система обліку основних засобів на більшості підприємств базується на традиційних бухгалтерських рахунках (10 «Основні засоби», 13 «Знос основних засобів», 15 «Капітальні вкладення») та первинних документах (акти приймання-передачі, накладні, договори). Ведеться облік за видами основних засобів, підрозділами та місцезнаходженням. Проте на практиці виявляються певні проблеми, що ускладнюють ефективне управління активами:

- дублювання даних та несвоєчасне відображення операцій;
- недостатня деталізація аналітичного обліку;
- помилки у нарахуванні амортизації та відображенні капітальних вкладень;
- обмежена прозорість щодо технічного стану та ефективності використання основних засобів.

Ці недоліки негативно впливають на планування оновлення активів, контроль витрат на ремонт і модернізацію, а також на прийняття стратегічних управлінських рішень. Для підвищення ефективності обліку та аудиту доцільно впровадити удосконалені субрахунки, що дозволяють деталізовано відображати

рух основних засобів, нематеріальних активів та капітальних вкладень у ДП «Словечанський лісгосп АПК» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Удосконалені субрахунки для обліку основних засобів, нематеріальних активів та капітальних вкладень у ДП «Словечанський лісгосп АПК»

Рахунок	Субрахунок	Аналітичний облік	Призначення
1	2	3	4
10 «Основні засоби»	101 «Земельні ділянки»	Лісові ділянки (номер, площа, категорія)	Облік усіх земельних активів, включно з лісовими угіддями
	102 «Будівлі та споруди»	Адміністративні будівлі, склади, пилорами	Контроль стану та розташування будівель по підрозділах
	103 «Лісові насадження»	Молоді насадження, зрілі насадження, відновлення	Облік висаджених та відновлених ділянок, групування по лісництвах
	104 «Машини та обладнання»	Лісозаготівельні машини, деревообробне обладнання, агрегати	Контроль наявності, технічного стану та розподілу по підрозділах
	105 «Транспортні засоби»	Трактори, вантажівки, пікапи	Облік рухомого складу та стану техніки по локаціях
	106 «Меблі та інвентар»	Офісні меблі, комп'ютерна техніка, інвентар	Контроль за забезпеченням підрозділів
	107 «Інші основні засоби»	Сепаратори, насосне обладнання, лісозахисні споруди	Облік спеціального обладнання та споруд
11 «Нематеріальні активи»	111 «Програмне забезпечення»	Ліцензії, цифрові платформи	Облік програмного забезпечення та ІТ-інструментів
	112 «Патенти, ліцензії»	Технології обробки деревини, ноу-хау	Контроль прав інтелектуальної власності
	113 «Придбані нематеріальні активи»	Інші активи (технології, гудвіл)	Відображення інших нематеріальних ресурсів
13 «Знос основних засобів»	131 «Знос будівель»	По підрозділах та об'єктах будівель	Нарахування та облік амортизації будівель, контроль залишкової вартості
	132 «Знос машин і обладнання»	По підрозділах та видах обладнання	Нарахування амортизації машин та обладнання, контроль їх технічного стану
	133 «Знос транспортних засобів»	По видах транспорту та підрозділах	Облік амортизації автомобілів, тракторів, спецтехніки

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4
	134 «Знос інших основних засобів»	По підрозділах та видах інших активів	Облік зносу інвентарю, меблів, допоміжного обладнання
15 «Капітальні вкладення»	151 «Будівництво та реконструкція об'єктів»	По об'єктах будівництва та підрозділах	Облік інвестицій у будівництво нових та реконструкцію існуючих об'єктів
	152 «Придбання машин та обладнання»	По підрозділах та видах техніки	Облік придбання та введення в експлуатацію техніки та обладнання
	153 «Висадка лісових насаджень»	По лісових ділянках та підрозділах	Облік витрат на посадку нових лісових насаджень
	154 «Модернізація та поліпшення основних засобів»	По об'єктах та підрозділах	Облік капітальних вкладень у модернізацію та покращення ОЗ
	155 «Інші капітальні вкладення»	По підрозділах та проектах	Облік інших інвестицій, пов'язаних з розвитком підприємства

Джерело: власна розробка автора

Додаткові рекомендації для аналітичного обліку:

1. По лісництвах та ділянках: вести окремий облік основних засобів і капітальних вкладень по кожному лісництву, що дозволяє визначати ефективність використання ресурсів і планувати відновлювальні роботи.

2. По підрозділах: підрозділи (заготівля, деревообробка, охорона) повинні мати аналітичний облік техніки, обладнання та транспортних засобів для точного визначення витрат та амортизації.

3. По стану активів: ведення окремих карток для нових, експлуатованих та застарілих основних засобів для планування ремонту та модернізації.

4. По призначенню капітальних вкладень: розподіл вкладень на будівництво, модернізацію обладнання, транспорт, лісові насадження дозволяє більш точно контролювати ефективність інвестицій.

Одним із ключових напрямів удосконалення є автоматизація облікового процесу. Використання сучасних ERP-систем та спеціалізованих модулів управління основними засобами дозволяє вести облік у режимі реального часу,

інтегрувати фінансовий та управлінський облік, а також формувати детальні аналітичні звіти для керівництва.

Основні інструменти удосконалення для ДП «Словечанський лісгосп АПК» наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Заходи з удосконалення облікового процесу основних засобів в
ДП «Словечанський лісгосп АПК» та їх ефект

№	Напрямок удосконалення	Ефект
1	Електронний документообіг для первинних документів	Зменшення ризику втрати або помилок у даних, прискорення обробки інформації
2	Розширення аналітичного обліку за центрами відповідальності, підрозділами, видами ОЗ, місцезнаходженням та технічним станом	Забезпечення детальної інформації про активи, контроль їх використання та стану
3	Систематичний облік витрат на модернізацію, капітальний та поточний ремонт	Контроль ефективності використання фінансових ресурсів, планування витрат на утримання ОЗ
4	Інтеграція управлінської аналітики для планування капіталовкладень, визначення термінів заміни обладнання та оцінки ефективності інвестицій	Підвищення обґрунтованості управлінських рішень щодо оновлення та модернізації основних засобів

Джерело: власна розробка автора

Для підвищення ефективності облікового процесу доцільно впроваджувати систему обліку за центрами відповідальності та об'єктами основних засобів. Це дозволяє:

- контролювати витрати підрозділів та їх ефективність;
- автоматично формувати аналітичні звіти про стан активів та потребу у їх відновленні;
- забезпечувати своєчасне оновлення даних щодо технічного стану ОЗ, що сприяє зменшенню ризиків простоїв виробництва;
- планувати капітальні вкладення та модернізацію обладнання з урахуванням фінансових можливостей підприємства.

Особлива увага приділяється процедурам інвентаризації та контролю технічного стану основних засобів. Своєчасна перевірка та облік залишкової

вартості, стану та зносу активів дозволяє уникати неефективного використання ресурсів та підтримувати високий рівень продуктивності.

Удосконалена організація обліку основних засобів забезпечує керівництву підприємства достовірну та актуальну інформацію для прийняття управлінських рішень. До ключових переваг належать:

- своєчасне планування капіталовкладень і витрат на модернізацію;
- підвищення точності нарахування амортизації та обліку капітальних вкладень;
- можливість оцінки економічної ефективності інвестицій у основні засоби;
- оптимізація ресурсів підприємства та мінімізація витрат на утримання обладнання.

Для забезпечення постійного удосконалення обліку необхідно:

- регулярно переглядати та адаптувати облікові процедури відповідно до змін у законодавстві та технологіях;
- підвищувати кваліфікацію бухгалтерського та управлінського персоналу;
- впроваджувати інтегрований підхід між фінансовим та управлінським обліком, що дозволяє ефективно використовувати ресурси та приймати стратегічні рішення.

Таким чином, удосконалення організації облікового процесу основних засобів забезпечує комплексне управління активами ДП «Словечанський лісгосп АПК», дозволяє планувати, контролювати та аналізувати витрати на їх оновлення та модернізацію, оцінювати ефективність інвестицій і підвищувати продуктивність обладнання. Ефективна організація обліку створює фундамент для сталого розвитку підприємства та підвищення економічної ефективності його діяльності.

Висновки до розділу 2

Проаналізовано формування обліково-інформаційної системи, яка забезпечує збір, обробку, аналіз та використання даних про основні засоби для

прийняття ефективних управлінських рішень. Встановлено, що організація обліку на принципах системності, достовірності, порівнянності та оперативності є критичною для контролю за станом, рухом та зносом активів, планування капіталовкладень і модернізації обладнання.

Було визначено, що бухгалтерський облік основних засобів в ДП «Словечанський лісгосп АПК» забезпечує достовірне відображення надходження, використання, модернізації та вибуття активів через поєднання системи рахунків та первинних документів. Управлінський облік у свою чергу формує аналітичну основу для прийняття рішень щодо ефективного використання ресурсів, планування та контролю витрат на оновлення і модернізацію основних засобів, а також оцінки економічної ефективності інвестицій.

Висвітлено, що удосконалення організації облікового процесу, зокрема через впровадження електронного документообігу, розширення аналітичного обліку за центрами відповідальності та об'єктами основних засобів, систематичний облік витрат на модернізацію й ремонт, а також інтеграцію управлінської аналітики, забезпечує своєчасне і достовірне інформування керівництва та підвищує ефективність управління активами.

Таким чином, інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку, застосування сучасних інформаційних технологій та вдосконалення облікових процедур створюють основу для комплексного управління основними засобами. Це сприяє оптимізації використання ресурсів, підвищенню продуктивності обладнання, ефективному плануванню капіталовкладень та забезпечує сталий розвиток ДП «Словечанський лісгосп АПК» в умовах сучасної економіки.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Організація аудиту основних засобів

Аудит основних засобів є важливою складовою контролю за ефективністю використання необоротних активів ДП «Словечанський лісгосп АПК». Його мета полягає у перевірці достовірності бухгалтерського обліку, правильності оцінки, наявності та руху основних засобів, а також відповідності проведених операцій внутрішнім регламентам і чинному законодавству. Ефективна організація аудиту дозволяє керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо використання, модернізації та відновлення активів [45].

Основними цілями аудиту основних засобів є комплексна перевірка ефективності управління необоротними активами та забезпечення достовірності облікової інформації, що включає:

- перевірку наявності та фактичного стану основних засобів – підтвердження фізичного існування об'єктів, оцінка їх технічного стану та придатності до експлуатації, виявлення зношених, непридатних або відсутніх активів;
- оцінку правильності обліку первісної вартості, амортизації та поліпшень – перевірка коректності документального оформлення придбань, нарахування амортизації, відображення модернізацій та капітальних вкладень, забезпечення відповідності облікової політики та чинного законодавства;
- контроль за списанням, переміщенням та модернізацією ОЗ – перевірка обґрунтованості та своєчасності операцій зі зміни стану активів, дотримання внутрішніх регламентів і правил безпеки, забезпечення прозорості руху матеріальних ресурсів;
- виявлення ризиків недостовірного обліку або зловживань – аналіз потенційних загроз для фінансової стабільності, виявлення випадків неправильного ведення документації, втрат або незаконного використання активів;

• забезпечення повноти і точності фінансової звітності – гарантування того, що дані про основні засоби точно відображені у бухгалтерському балансі та звітності, що створює основу для обґрунтованих управлінських та стратегічних рішень.

Завдання аудиту включають: аналіз облікових записів, перевірку первинних документів, проведення інвентаризацій та порівняння фактичного стану активів з обліковими даними.

Для ефективного проведення аудиту використовуються різні методи та інструменти, які дозволяють всебічно оцінити стан основних засобів підприємства (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Методи та інструменти аудиту основних засобів

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2; 8; 17; 33]

Документальні перевірки – передбачають детальний аналіз первинних документів, бухгалтерських записів, інвентарних карток та інших облікових матеріалів. Цей метод дозволяє встановити правильність оформлення операцій, відповідність даних обліку фактичним подіям та виявити можливі порушення у веденні документації.

Аналітичні процедури – включають порівняння показників за різні періоди, оцінку коефіцієнтів використання основних засобів, аналіз співвідношень між залишковою вартістю активів, амортизаційними відрахуваннями та обсягом виробництва. Аналітичні методи допомагають виявити тенденції, потенційні ризики та резерви підвищення ефективності використання ресурсів.

Фізична перевірка – здійснюється шляхом інвентаризації та оцінки технічного стану основних засобів. Вона дозволяє підтвердити фактичну наявність активів, виявити зношене або непотрібне обладнання, а також оцінити потребу в модернізації чи заміні об'єктів.

Тестування внутрішнього контролю – передбачає перевірку дотримання внутрішніх процедур, регламентів та посадових обов'язків, що стосуються обліку, збереження та використання основних засобів. Цей метод дозволяє оцінити ефективність системи контролю та запобігти ризикам неправильного обліку або втрати активів.

Інформаційні технології – застосовуються сучасні програмні засоби для автоматизації аналізу даних, формування звітності та моніторингу стану основних засобів у режимі реального часу. Використання цифрових платформ підвищує швидкість та точність аудиту, мінімізує людський фактор та забезпечує інтеграцію результатів перевірки з іншими управлінськими системами підприємства.

Правильно організований аудит забезпечує:

- достовірність бухгалтерського обліку та звітності;
- своєчасне виявлення втрат, зношення або недостачі активів;
- контроль за ефективністю використання матеріально-технічної бази;
- підвищення рівня фінансової та управлінської дисципліни;
- основу для прийняття стратегічних рішень щодо інвестицій, модернізації та оптимізації активів.

Отже, аудит основних засобів є ключовим інструментом контролю за ефективністю використання необоротних активів ДП «Словечанський лісгосп АПК», забезпечуючи достовірність обліку, правильність оцінки, наявність та рух активів відповідно до внутрішніх регламентів і законодавства. Його проведення

включає планування, ознайомлення з обліковою системою, виконання аудиторських процедур та підсумкову оцінку, використовуючи документальні перевірки, аналітичні методи, фізичну інвентаризацію, тестування внутрішнього контролю та інформаційні технології. Ефективно організований аудит дозволяє своєчасно виявляти ризики, втрати та зношення активів, контролювати ефективність використання матеріально-технічної бази та формує основу для прийняття управлінських і стратегічних рішень щодо модернізації, оптимізації та інвестування в основні засоби підприємства.

3.2. Методика проведення аудиту основних засобів

Аудит основних засобів лісогосподарських підприємств дозволяє не лише перевірити достовірність бухгалтерського обліку, а й оцінити ефективність використання активів, виявити непродуктивні або застарілі ресурси, а також запобігти фінансовим втратам і зловживанням.

Зростання вимог до прозорості фінансової звітності, інтеграція вітчизняних підприємств у міжнародні економічні процеси та підвищення значущості екологічної та ресурсозбережної діяльності роблять необхідним удосконалення методик аудиту основних засобів. Це дозволяє забезпечити більш точну оцінку майна, оптимізацію витрат на його утримання та підвищення фінансової стабільності підприємства.

Таким чином, розробка та застосування ефективних методик аудиту основних засобів лісогосподарських підприємств є актуальною науково-практичною проблемою, спрямованою на підвищення якості обліку, контролю та управління активами в умовах сучасного економічного середовища.

Методика проведення аудиту передбачає системний та комплексний підхід, який поєднує документальні перевірки, фізичну інвентаризацію, аналітичні процедури та оцінку системи внутрішнього контролю.

В основу методики покладено ризико-орієнтований підхід, що дозволяє

зосередити увагу на найбільш значущих і потенційно проблемних об'єктах основних засобів. Також застосовується принцип послідовності та комплексності процедур, що забезпечує об'єктивність і достовірність результатів аудиту.

Особливості аудиту залежать від специфіки підприємства. Для лісогосподарських підприємств важливими є мобільність техніки, сезонна експлуатація, природний знос обладнання, розташування об'єктів на різних лісових ділянках, а також значущість правильного документального оформлення придбань і руху деревини. Для промислових підприємств до уваги береться складність технологічного обладнання, багаторівневість виробничих об'єктів та автоматизовані системи обліку. Саме тому методика аудиту передбачає послідовність таких етапів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Етапи проведення аудиту основних засобів в
ДП «Словечанський лісгосп АПК»

Етап	Зміст
Планування аудиту	Визначення об'єкта аудиту та його меж (види основних засобів, підрозділи, локації)
	Оцінка ризиків (ризик втрати, недостовірного обліку, завищеної або заниженої вартості)
	Формування програми аудиту та вибір методів перевірки
Документальна перевірка	Аналіз первинних облікових документів (накладні, акти приймання-передачі, інвентаризаційні описи)
	Перевірка правильності відображення основних засобів у бухгалтерському обліку (первісна оцінка, нарахування амортизації, переоцінки)
	Вивчення облікової політики підприємства щодо основних засобів та її відповідність законодавству
Фактична перевірка та інвентаризація	Огляд та фізична перевірка наявності основних засобів
	Порівняння даних обліку з фактичним станом
	Оцінка стану та придатності до експлуатації (технічний огляд, визначення зносу)
Оцінка вартості та амортизації	Перевірка правильності нарахування амортизації відповідно до облікової політики та нормативів
	Переоцінка основних засобів за потребою для відображення реальної вартості
	Використання методів оцінки (початкова вартість, ліквідаційна, відновлювальна)
Аналіз ефективності використання основних засобів	Визначення коефіцієнтів використання активів (продуктивність обладнання, відсоток простоїв)
	Виявлення непродуктивних, застарілих або мало використовуваних об'єктів

Складання аудиторського звіту	Розробка рекомендацій щодо оптимізації використання ресурсів
	Висновки щодо достовірності обліку та стану основних засобів
	Виявлені порушення та ризики
	Рекомендації щодо покращення обліку, контролю та управління основними засобами

Джерело: сформовано автором на основі [43; 45; 47; 48]

Для підвищення ефективності аудиту використовуються сучасні інструменти та інформаційні технології: ERP-системи, автоматизовані бази даних, мобільні додатки для інвентаризації, а також GPS- та RFID-технології для моніторингу рухомих об'єктів. Це дозволяє зменшити вплив людського фактора, підвищити точність та швидкість проведення аудиторських процедур, а також інтегрувати результати перевірки з управлінськими системами підприємства.

Застосування комплексної методики аудиту забезпечує:

- достовірність обліку та фінансової звітності;
- своєчасне виявлення втрат, зношення або недостачі активів;
- контроль за ефективністю використання матеріально-технічної бази;
- підвищення рівня фінансової та управлінської дисципліни;
- основу для стратегічних рішень щодо інвестицій, модернізації та оптимізації активів.

Отже, методика проведення аудиту основних засобів дозволяє не лише перевірити правильність обліку, а й оптимізувати використання матеріальних ресурсів, мінімізувати фінансові ризики та забезпечити сталий розвиток підприємства в умовах сучасного економічного середовища.

3.3. Шляхи удосконалення аудиту основних засобів

Для забезпечення ефективного контролю за використанням необоротних активів та підвищення точності бухгалтерського обліку в ДП «Словечанський лісгосп АПК» необхідно здійснити комплексну модернізацію системи аудиту основних засобів, яка включатиме впровадження сучасних цифрових технологій

для автоматизованого обліку та моніторингу активів, уніфікацію та оптимізацію документальних процедур, посилення внутрішнього контролю та відповідальності персоналу, а також застосування аналітичних і ризик-орієнтованих методів для оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази. Такий підхід дозволить не лише своєчасно виявляти втрати, зношення та недостачу основних засобів, а й формувати об'єктивну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень щодо модернізації, оптимізації та інвестування в необоротні активи підприємства, сприяючи підвищенню його фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Основні напрямки удосконалення наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Шляхи удосконалення аудиту основних засобів у ДП «Словечанський лісгосп АПК»

№	Напрямок удосконалення	Очікуваний ефект
1	Оптимізація документального обліку	Уніфікація облікових документів (акти приймання-передачі, інвентаризаційні описи, накладні, журнали обліку техніки); забезпечення прозорості та достовірності обліку; мінімізація помилок і втрат інформації.
2	Впровадження цифрових технологій та автоматизації обліку	Використання програмних платформ для обліку та моніторингу основних засобів у реальному часі; інтеграція даних з іншими управлінськими системами; підвищення точності та швидкості аудиту.
3	Посилення внутрішнього контролю	Удосконалення регламентів і процедур обліку; визначення зон відповідальності; регулярне тестування виконання контрольних процедур; запобігання порушенням і втратам.
4	Аналітичні та ризик-орієнтовані методи аудиту	Аналіз продуктивності обладнання, залишкової вартості та обсягів виробництва; виявлення непродуктивних або застарілих активів; планування модернізації та оптимізації використання ресурсів.
5	Підвищення кваліфікації персоналу	Проведення навчання, семінарів та тренінгів; підвищення знань у сфері обліку, стандартів оцінки, методик аудиту та ІТ; зменшення ризику помилок через людський фактор.
6	Інтеграція аудиту у систему стратегічного управління	Використання результатів аудиту для стратегічних рішень: інвестиції, модернізація обладнання, оптимізація виробничих процесів; підвищення фінансової стійкості підприємства.
7	Моніторинг та оцінка ефективності аудиту	Регулярний аналіз результатів впроваджених методик; виявлення недоліків; адаптація процедур під сучасні умови господарювання; безперервне підвищення ефективності аудиту.

Джерело: власна розробка автора

Для забезпечення ефективного контролю за використанням необоротних активів та підвищення достовірності бухгалтерського обліку в ДП «Словечанський лісгосп АПК» необхідно здійснити комплексну модернізацію системи аудиту основних засобів. У науковому аспекті це передбачає інтеграцію сучасних методів управлінського та фінансового контролю, впровадження цифрових технологій для автоматизації обліку та аналізу активів, а також розвиток аналітичного потенціалу підприємства.

Одним із ключових напрямів удосконалення є підвищення рівня документального забезпечення аудиту, що включає стандартизацію первинних документів, електронний документообіг та чітке регламентування процедур обліку, списання та переміщення основних засобів. Це дозволяє мінімізувати ризики втрат, помилок та зловживань, підвищуючи точність фінансової інформації та достовірність [6].

Особливу увагу слід приділяти вдосконаленню системи внутрішнього контролю, що забезпечує своєчасне виявлення потенційних ризиків, пов'язаних із зносом, нестачею або неправильною оцінкою активів. Науково обґрунтоване застосування ризик-орієнтованого підходу дозволяє визначати пріоритетні об'єкти перевірки та оптимізувати розподіл ресурсів аудиту.

Важливим аспектом є використання аналітичних процедур, що передбачають комплексний аналіз ефективності використання основних засобів, визначення коефіцієнтів продуктивності, відсотка простоїв та ідентифікацію непродуктивних або застарілих об'єктів. Такі підходи дозволяють обґрунтовано планувати модернізацію та оптимізацію матеріально-технічної бази підприємства.

Не менш значущим є розвиток професійних компетенцій персоналу, залученого до аудиту. Підвищення кваліфікації співробітників у сфері сучасних методів обліку та аудиту основних засобів сприяє формуванню культури відповідального ведення обліку та контролю за активами.

Таким чином, науково обґрунтоване удосконалення аудиту основних засобів у лісгосподарських підприємствах, зокрема в ДП «Словечанський лісгосп АПК», спрямоване на підвищення точності обліку, ефективності використання

активів, мінімізацію фінансових ризиків та формування інформаційної бази для прийняття стратегічних управлінських рішень, що відповідають принципам сталого розвитку та ресурсозбереження.

Висновки до розділу 3

Встановлено, що основними цілями аудиту є перевірка наявності та фактичного стану основних засобів, оцінка правильності обліку первісної вартості, амортизації та поліпшень, контроль за списанням, переміщенням та модернізацією активів, виявлення ризиків недостовірного обліку або зловживань, а також забезпечення повноти і точності фінансової звітності.

Розроблена методика проведення аудиту враховує специфіку лісогосподарських підприємств, зокрема мобільність техніки, сезонну експлуатацію, природний знос обладнання та розташування об'єктів на різних лісових ділянках. Системний та ризик-орієнтований підхід забезпечує об'єктивність і достовірність результатів аудиту, дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів та зосередити увагу на найбільш значущих і потенційно проблемних об'єктах основних засобів.

На основі проведеного дослідження визначено шляхи удосконалення аудиту основних засобів, що включають оптимізацію документального обліку, впровадження цифрових технологій та автоматизації, посилення внутрішнього контролю, застосування аналітичних і ризик-орієнтованих методів, підвищення кваліфікації персоналу, інтеграцію аудиту у систему стратегічного управління та регулярний моніторинг ефективності процедур. Впровадження цих заходів дозволяє своєчасно виявляти втрати, зношення та недостачу активів, забезпечує об'єктивну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень і сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних і прикладних аспектів обліку і аудиту основних засобів як основи управління необоротними активами лісогосподарських підприємств:

1. Основні засоби є ключовим довгостроковим активом, який забезпечує стабільність виробничого процесу, технологічну базу та економічний ефект діяльності. Вони відображаються в бухгалтерському обліку через первісну вартість, амортизацію та залишкову вартість, а аудит дозволяє перевірити їх наявність, достовірність оцінки та ефективність використання. Наукова література та нормативні акти (МСБО, НП(С)БО, Податковий кодекс України) узгоджують ключові характеристики основних засобів: матеріальну форму, багатофункціональність, довгостроковий характер використання та здатність приносити економічну вигоду.

2. ДП «Словечанський лісгосп АПК» є стабільним суб'єктом господарювання з понад 40-річним досвідом діяльності у складі комунальних агролісогосподарських підприємств Житомирської області. Основна діяльність підприємства спрямована на ведення лісового господарства, охорону та відновлення лісових ресурсів, при цьому додаткові види діяльності забезпечують диверсифікацію доходів і економічний потенціал. Аналіз фінансового стану за 2022–2024 рр. свідчить про зростання активів, збільшення основних засобів і грошових коштів, покращення ліквідності та платоспроможності, хоча чистий фінансовий результат і рентабельність активів залишаються нижчими за рівень 2022 р., що потребує підвищення ефективності операційної діяльності.

3. Структура основних засобів на кінець 2024 р. показує концентрацію капіталу в інвестиційній нерухомості (63,3 %) та інших основних засобах (16,8 %), тоді як частка машин та обладнання становить лише 0,6 %, що свідчить про високий ступінь їх зносу. Загальна залишкова вартість основних засобів – 155 215 тис. грн, що дозволяє оцінити матеріально-технічний потенціал підприємства. Дані вказують на стабільність господарської діяльності, зміцнення

фінансового стану та потребу в оновленні техніки і підвищенні рентабельності активів для забезпечення ефективності виробничого процесу.

4. Бухгалтерський облік основних засобів в ДП «Словечанський лісгосп АПК» забезпечує достовірне відображення надходження, використання, модернізації та вибуття активів через поєднання системи рахунків та первинних документів. Управлінський облік у свою чергу формує аналітичну основу для прийняття рішень щодо ефективного використання ресурсів, планування та контролю витрат на оновлення і модернізацію основних засобів, а також оцінки економічної ефективності інвестицій.

5. Запропонована структура удосконалених субрахунків для обліку основних засобів, нематеріальних активів та капітальних вкладень у ДП «Словечанський лісгосп АПК» забезпечує більш детальний та системний аналітичний облік активів підприємства. Розподіл за видами основних засобів, підрозділами, лісовими ділянками, станом та призначенням капітальних вкладень дозволяє контролювати наявність, технічний стан, амортизацію та ефективність використання ресурсів. Така деталізація сприяє підвищенню достовірності бухгалтерського обліку, забезпечує прозорість руху активів та капіталовкладень, а також створює основу для планування модернізації, відновлення лісових насаджень та оптимізації інвестицій у матеріально-технічну базу підприємства. Впровадження даної системи субрахунків дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечує науково обґрунтований контроль за необоротними активами підприємства..

6. Основними цілями аудиту є перевірка наявності та фактичного стану основних засобів, оцінка правильності обліку первісної вартості, амортизації та поліпшень, контроль за списанням, переміщенням та модернізацією активів, виявлення ризиків недостовірного обліку або зловживань, а також забезпечення повноти і точності фінансової звітності. Використання різноманітних методів аудиту – документальних перевірок, аналітичних процедур, фізичної інвентаризації, тестування внутрішнього контролю та інформаційних технологій

– дозволяє всебічно оцінити стан основних засобів та підвищити ефективність управлінських рішень.

7. Розроблена методика проведення аудиту враховує специфіку лісогосподарських підприємств, зокрема мобільність техніки, сезонну експлуатацію, природний знос обладнання та розташування об'єктів на різних лісових ділянках. Системний та ризик-орієнтований підхід забезпечує об'єктивність і достовірність результатів аудиту, дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів та зосередити увагу на найбільш значущих і потенційно проблемних об'єктах основних засобів.

8. На основі проведеного дослідження визначено шляхи удосконалення аудиту основних засобів, що включають оптимізацію документального обліку, впровадження цифрових технологій та автоматизації, посилення внутрішнього контролю, застосування аналітичних і ризик-орієнтованих методів, підвищення кваліфікації персоналу, інтеграцію аудиту у систему стратегічного управління та регулярний моніторинг ефективності процедур. Впровадження цих заходів дозволяє своєчасно виявляти втрати, зношення та недостачу активів, забезпечує об'єктивну інформаційну базу для прийняття стратегічних управлінських рішень і сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М. Т. Облік, аналіз і аудит необоротних активів : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2011. 280 с.
2. Бойко Р. В., Воронко Р. М., Редченко К. І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 70 (2022). URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1277>. (дата звернення 10.05.2024).
3. Бондаренко Н.М., Дорофійенко А.В. Аудит основних засобів на промисловому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 1. 2019. С. 46-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_1_11. (дата звернення 03.12.2025).
4. Бровко Л. І., Ітерман Г. А. Політика управління необоротними активами підприємства. *Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки* : кол. моног. / за заг. ред. І. П. Приходька ; ДДАЕУ. Дніпро : АРТ Пороги, 2020. С. 151-161. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5174> (дата звернення: 29.10.2025)
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2013. 912 с.
6. Васильків М. Р., Чубай В. М. Аудит операцій з основними засобами: методика, чинники, які потрібно враховувати, помилки та порушення, що виявляються. *Молодий вчений*. 2021. № 4(2). С. 288-296. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-63>
7. Васільєва Л.М., Бугай Т.О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Бізнесінформ*. № 9. 2023. С. 186-191.
8. Гаврись М. О. Організація обліку та аналізу основних засобів на підприємствах України : дис. ... канд. екон. наук. 08.00.09. Харківський державний університет харчування та торгівлі: Харків. 2021. 289 с.

9. Гамова О. В., Козачок І. А., Майна А. В. Пропозиції щодо вдосконалення аудиту основних засобів на промисловому підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 79–86. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6484&i=11>. (дата звернення 03.10.2025).

10. Гнатюк А. А. Ризик-орієнтований аудит основних засобів: сучасні методи та міжнародні стандарти. *Modern Economics*. 2024. № 47. С. 27-32. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-04).

11. Даценко Г. В., Майстер Л. А. Ефективність використання необоротних активів в системі організації їх обліку та управління. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14899085>

12. Даценко Г., Кудирко О. Особливості проведення аудиту основних засобів на виробничих підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-32>

13. Дочірнє підприємство «Словечанський лісгосп АПК «Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради. YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=12033251&tb=file#express-universal-file> (дата звернення: 03.11.2025).

14. Єрьомін С. Механізм фінансового забезпечення процесу відтворення основних засобів. *Економіка та суспільство*, 2025. № 73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-13>

15. Законодавство України. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 12.10.2025).

16. Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1282-1289. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf (дата звернення: 29.10.2025)

17. Кудлаєва Н.В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 1(69). С. 107–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-1-39>

18. Кухта К.О., Орошан Т.А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. № 21—22. 2020. С. 106-111. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7216&i=17>. (дата звернення: 03.10.2025).

19. Макаренко А. П., Шама М. В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.2.30>

20. Малуґа Н. М., Цегельник Н. І. Методологія управлінського обліку: функціональне значення, принципи та стратегічний контекст. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768563>.

21. Матердей О. Я., Цегельник Н. І. Інтеграція механізмів управління фінансовими результатами у систему економічної безпеки підприємства. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17589967>

22. Мельник А. Основні засоби як об'єкт внутрішнього та державного аудиту. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали міжнародної наук.-практ. конф.* (21 листопада 2025 р.). 2025. С. 129-130.

23. Мельник А. С. Методика аудиту основних засобів лісогосподарських підприємств. *Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів. Євроінтеграційні механізми безпечного функціонування і розвитку агроєкосистем: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 7 листопада 2025 р. / Держ. біотехнологічний ун т. Харків, 2025. С. 195-197. URL: https://vnu-taskid841251.s3.eu-north-1.amazonaws.com/s3fs-public/File/2025/11/zbirnyk-tez-konferentsii_21.11.2025-vnu-oblik_1.pdf* (дата звернення: 03.11.2025).

24. Мельник А. С. Принципи організації обліку основних засобів та їх роль у управлінні необоротними активами. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. праць учасників IV Міжнар.

наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 269-271. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (IAS 1 «Presentation of Financial Statements») / IFRS Foundation. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 03.11.2025).

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 04.12.2025).

27. Обиход І. В., Мороз Ю. Ю., Цегельник, Н. І. Збалансована система показників для оцінювання операційних витрат та її роль в управлінні економічною безпекою підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17563201>

28. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Серія «Економічні науки»*. 2021р. Випуск 4(96). URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/ve4202120>. (дата звернення: 09.12.2025).

29. Перетятко, Ю. Організація обліку основних засобів в умовах становлення інформаційної економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 2(18). С. 50–56. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2019-2\(18\)-50-56](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2019-2(18)-50-56)

30. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 994-1000. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-138>

31. Пиріжок С.Є. Бухгалтерський облік і внутрішній контроль операцій з експлуатації та вибуття основних засобів : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. к.е.н. 08.00.09. ЖДТУ: Житомир. 2013. 23 с. URL: <http://www.eztuir.ztu.edu.ua> (дата звернення: 09.12.2025).

32. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 13.12.2025).

33. Подмешальська Ю. В., Троян О. В. Теоретико-практичні аспекти проведення аудиту основних засобів. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. №2. С. 64-70. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2019/12.pdf (дата звернення: 09.12.2025).

34. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. 436 с.

35. Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега Л. В. Основні засоби за міжнародними та національними стандартами: облік, відображення в звітності та оподаткування. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14995865>

36. Пчелинська Г. В. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2462/2381> (дата звернення 02.12.2025).

37. Радіонова Н. Й., Войтенко М. В. Методичні засади проведення аудиту основних засобів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2021. № 15 (115). С. 37-41. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18960> (дата звернення: 03.12.2025).

38. Степаненко В. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-57>

39. Ткаченко О., Шатрава А. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-128>

40. Фрайман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *Економіка: реалії часу*. 2022. №2(60). С. 68-81. URL: <http://dspace.opu.ua/jsui/handle/123456789/13419>. (дата звернення 11.11.2025).

41. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Цегельник Н.І. Управлінський облік: навч. посіб. Житомир: Рута, 2015. 632 с.

42. Цегельник Н. І. Документальне забезпечення процесів оцінки та інвентаризації в системі аудиторського контролю державних лісових господарств. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 21. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-21-09-02>

43. Цегельник Н. І., Гайдучок Т. С., Малюга, Н. М. Комплаєнс і культура доброчесності у внутрішньому аудиті: синергія управлінських стандартів та сталого розвитку. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17159431>

44. ШаркоМ.В., Прохорчук С.В., АдвокатоваН.О. Класифікація основних засобів підприємства в умовах невизначеності як джерело обліково-аналітичної інформації. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2019. № 2(40). С. 171-177. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/545>. (дата звернення 09.11.2025).

45. Шацков В. В. Облік та аудит основних засобів підприємств суспільного інтересу: дис. ... д-ра філос. наук. 071. Ірпінь: ДПУ, 2025. URL: <https://surl.li/mjyqll> (дата звернення: 29.10.2025)

46. Шум М.А., Чуприна Л.В., Хільська А.О. Проблеми обліку та аналізу використання основних засобів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 6. С. 20-22. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/handle/123456789/26618>. (дата звернення 03.11.2025).

47. Babich I., Sheludchenkova A., Borkovska V., Tsegelnik N., Grytsay O. Accounting and analysis of equipment overhaul costs. *Estudios de Economía Aplicada*. 2020. Vol 38, № 3 (1) URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4047> (дата звернення: 29.11.2025)

48. Ivanchenkova L., Skliar L., Stasiukova K., Babich I., Tsegelnik N. *Improving the organization of accounting and control of payroll in budgetary institutions*. International Journal of Management (IJM), Volume 11, Issue 6, June 2020, 2020. pp. 718-727. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=6> (дата звернення: 29.11.2025)

ДОДАТКИ